

GIEDRIUS GIPARAS: LGT – ATVIRA, SKAIDRI, MODERNI IR KOMPETENTINGA INSTITUCIJA ŽEMĖS GELMIŲ VALDYMO SRITYJE

GA redakcija, besidomėdama naujais vėjais Lietuvos geologijoje, svečiavosi, tiesa, netiesiogiai, pas naująjį Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos (LGT) direktorių Giedrių Giparą. Buvome susitarę užsukti pas direktorių į LGT ir pašnekėti prie puodelio arbatos, tačiau „karūnuotasis“ virusas pakeitė mūsų visų bendravimo būdus. Tad išsiuntėme keletą klausimų el. paštu ir direktorius į juos mieliai atsakė. Klausimus uždavė **Audrius Čečys**.

Trumpai papasakokite apie save: kur Jūsų gimtinė, pirma mokykla, kaip ir kodėl tapote geologu...

Gimiau Vilniuje, Šeškinėje baigiau 56-ąją vidurinę mokyklą (dabartinė Radvilų gimnazija). Atvirai sakant, geologu tapti neplanavau. Baigęs mokyklą stojau mokytis biologijos, kuri man, beje, labai patiko, o atsarginis variantas buvo geologija... Įstojau į biologiją, tačiau būdamas jaunas žalias susimaišiau, maniau, kad neįstojau, todėl atsідūriau geologijoje. Dabar džiaugiuosi ir nesigailiu, kad taip likimas lėmė.

Kokia Jūsų, kaip LGT vadovo ir geologo, nuomonė apie dabartinę Lietuvos geologijos padėtį?

Paprastai padėtį, taip pat ir Lietuvos geologijos, įvertinti galime tik su kažkuo lygindami, taigi žiūrint su kuo lyginsime. Jei su pažengusiomis šalimis, tai, matyt, padėtis nėra pati geriausia – privačiame sektoriuje neaukšti įkainiai, nevyksta stambūs projektai (išskyrus *Rail Baltica*), mažas finansavimas mokslo ir švietimo įstaigoms, nedidelis studijuojančiųjų skaičius, vykdomi tik pavieniai didesni moksliniai projektai. Kita vertus, manau, visos pusės turi atlikti savo namų darbus – glaudžiau bendradarbiauti, mažiau fragmentuotis ar žiūrėti tik savo interesus.

LGT direktorius Giedrius Giparas.

Geologinei visuomenei, manau, reikia būti matomesnei ir vieningesnei, aiškiai suformuluoti ir pateikti savo viziją ir misiją, įgauti daugiau svorio ir įtakos šalies kasdieniame ir politiniame gyvenime.

Keli mėnesiai dirbate LGT direktoriumi, tad tikriausiai jau iš arčiau susipažinote su šia tarnyba. Kaip vertintumėte jos dabartinę padėtį?

Apskritai kalbant, metams bėgant LGT padėtis prastėjo dėl finansavimo mažėjimo, tačiau turime suprasti, kad tai, mano nuomone, yra bendra viešojo sektoriaus poreikio keistis pasekmė. Šių laikų visuomenė tampa pažangesnė, pilietiškesnė, nori dalyvauti valdymo ir sprendimų priėmimo procesuose. Taigi keistis privalo ir LGT – stiprinti savo administracinius gebėjimus, tapti patraukliu darbdaviu, užtikrinti praktinės

geologijos veiklos plėtrą, kurti palankų ir skatinantį reguliavimą Žemės gelmių tyrimo ir naudojimo srityje. Į LGT konkursą atėjau su šūkiu „Atvira, skaidri, moderni ir kompetentinga institucija Žemės gelmių valdymo srityje“. Šią viziją savo kadencijos metu planuoju įgyvendinti.

Esate dirbęs ir LGT, ir Aplinkos ministerijoje (AM), ir geologinėse įmonėse, taigi kandidatuodamas į LGT direktoriaus poziciją tikriausiai žinojote, kur einate, ir turėjote tam tikrą tikslą ir viziją. Kokie jie?

Esu dirbęs ir privačiame, ir valstybiniame sektoriuje, visada dirbau pagal savo specialybę. Labai džiaugiuosi, kad privačiame sektoriuje pradėjau dirbti iš pat pradžių, dar nuo studentavimo laikų. Tai padėjo pajusti, kas yra ta tikroji geologija, praktinė geologija, teko dirbti prie gręžinių – aš dirbau daugiau kaip hidrogeologas. Tik tada galėjau visiškai suvokti geologinio sektoriaus specifiką, o tai iš tiesų man daug davė praktiniu požiūriu. Paskui prasidėjo biurokratinis darbas LGT, o vėliau teko darbuotis ir AM Žemės gelmių skyriaus vedėju. Šitaip perėjau į kitą – Žemės gelmių politikos formavimo – lygmenį. Po to vėl dirbau privačiame sektoriuje su naudingosiomis iškasenomis. Ta patirtis ir vienoje, ir kitoje barikadų pusėje, jeigu galima taip pasakyti, labai praverčia, nes padeda matyti šiek tiek plačiau ir suprasti, kaip sistema veikia – tiek biurokratinė, tiek verslo. Ir kur yra tos pagrindinės spragos, kur dažnai nesusikalbama, kaip tai spręsti.

Eidamas į LGT direktoriaus konkursą viziją, žinoma, turėjau. Tai mano pagrindinis šūkis, kurį išdėščiau komisijai, bendravusiai su pretendентаis. Mano siekis – skaidri, atvira, moderni, kompetentinga valstybės institucija Žemės gelmių srityje. Į šiuos kelis žodžius telpa labai daug. Tikrai noriu, kad LGT būtų moderni, kompetentinga, stipri savo srityje, greitai reaguojanti, matoma visuomenėje ir pridėtinę vertę kurianti institucija. Žinoma, to nebus be bendradarbiavimo su privačiu geologinių įmonių sektoriumi, švietimo įstaigomis, universitetu ir akademinė bendruo-

mane. Patys turime keistis – visas viešasis sektorius po truputėlį keičiasi ir neišvengiamai turi modernėti. Pažvelgę į technologijų sklaidą – kaip sparčiai tobulėja technologijos ir koku greičiu žmonija eina į priekį, suvokiame, kad, švelniai tariant, iš tiesų viešasis sektorius vis dar šiek tiek atsilieka. Tas spragas reikės taisyti ir eiti koja į koja su laikmečiu.

Jūsų nuomone, kokia turėtų būti LGT: valstybės reguliavimo institucija (kaip daugiausia yra dabar) ar ir taikomojo mokslo įstaiga, gaunanti, renkanti, analizuojanti Lietuvos gelmių duomenis, daranti mokslines išvadas, rengianti prognozes ir pateikianti jas AM bei visai visuomenei?

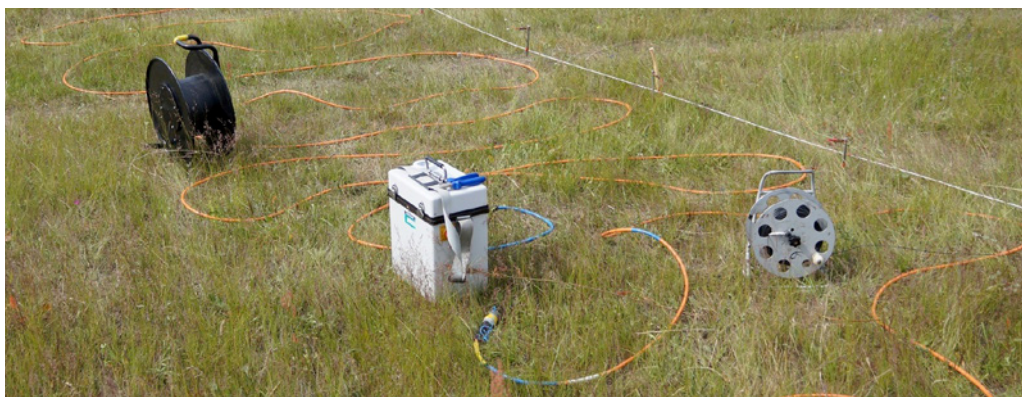
Manau, kad tai turėtų būti simbiozė. Viena, mano nuomone, geologinių tarnybų, kuri galėtų būti kaip pavyzdys, yra JAV geologinė tarnyba. Galima sakyti, kad nėra ko lyginti finansavimo, bet JAV geologinė tarnyba atlieka daug tyrimų, vykdo daug praktinės veiklos, o to šiuo metu mūsų šalyje yra labai mažai. Pasižymėsiu, mūsų geologijos tarnybos modelį aš matau kaip dviejų sričių, t. y. reguliavimo srities, kuri yra, be abejo, neišvengiama, ir atliekamų taikomojo mokslo darbų, vykdomų geologinių tyrimų, simbiozė. Šis siekis mums leistų išugdyti ateinančią kartą, specialistus, t. y. suteiktume galimybę naujiems žmonėms praktiškai prisiliesti prie geologijos, ir padėti valstybei atlikti reguliavimo funkciją.

Kaip tai atsispindi LGT strategijoje?

Esu parengęs strategiją penkeriems metams – tokią viziją, kurią esu aptaręs su vadovais. Dabar mes tuos žingsnius ir atliekame: stipriname techninę bazę, esame paskelbę elektrotomografo pirkimo konkursą. Svarstome ir savaeigės gręžimo technikos, pritaikytos sekliams gręžiniams, įsigijimo galimybes. Tai leistų atlikti patikimus, kokybiškus kvartero kartografavimo darbus, padėtų reaguoti ekologinių nelaimių metu. Turime patirties „Ekologistikos“ atveju. Mes, kaip institucija, galėtume neįklimpti į viešuosius pirkimus, greitai dėl pirminių rezultatų atvykti į vietą, padaryti keletą požeminio vandens sekliųjų gręžinukų, paimti

vandens ir grunto mėginius. Tai būtų pirminis žingsnis, kai iš tikrųjų jo reikia. O dabar dėl procedūrų stringame tris–keturis mėnesius. Be abejo, nesiekiamo sudaryti konkurenciją privačiam sektoriui: būtų griežtai apibrėžta, kur ta technika naudojama, kokiais tikslais. Tai būtų tik ekogeologinių nelaimių metu ir kartografavimui užtikrinti. Šiuo metu kartografavimo metu daromas metro gylio gręžinukas, kaip geologai supranta, neatskleidžia detalesnės informacijos. Kaip jau minėjau, žengti konkretūs žingsniai: vyksta elektrotomografo pirkimo procesas, teikiame pasiūlymus Vyriausybės investicijų programai dėl savaeigės gręžimo įrangos įsigijimo.

Svarbu ir tai, kad būtų kam ta įranga dirbti. Taigi reikia rūpintis žmogiškaisiais ištekliais, darbuotojų kompetencija. Šiuo metu tikrai yra žmonių, galinčių dirbti ir elektrotomografu, ir gręžimo įranga. Eida-

Elektrotomografas – prietaisas, kuriuo tiriamos sekliosios žemės gelmės naudojant elektros varžų matavimus žemės paviršiuje (nuotraukos iš <http://www.iris-instruments.com>)

mi šia kryptimi, tikiu, taptume patrauklesni jaunajai kartai, nes būtų sudaryta galimybė prisiliesti prie praktinės geologijos.

Kaip manote, koks yra ir koks turėtų būti LGT santykis su AM ir su Aplinkos apsaugos departamentu?

Žvelgiant formaliai, pagal nuostatus, AM formuoja Žemės gelmių politiką, LGT dalyvauja formuojant Žemės gelmių politiką. Kalbant plačiau, AM neturi tiek pajėgumų, nes du ar trys žmonės negali apimti sektoriaus, tad politikos formavimo procesas padalytas, branduolys yra LGT. Bendradarbiaudami su AM neturime didesnių problemų, stengiamės vieni kitus suprasti. Nors ir esame *prie* AM, tačiau šiuo metu jaučiamės esą lygiaverčiai partneriai. Įsikūrus naujai institucijai – Aplinkos apsaugos departamentui (AAD), kilo įvairių klausimų. Tai lėmė, matyt, tam tikrų teisės aktų skirtingas traktavimas ir funkcijų perėmimas. Kaip žinote, LGT nebeturi priežiūros funkcijų naudingųjų iškasenų gavybos srityje – visos šios funkcijos priklauso AAD kompetencijai. LGT yra institucija, išduodanti leidimus ir prižiūrinti tyrimus. Bendraujant tiek su AAD, tiek su AM matyti, kad specialistų geologų trūkumas AAD paskatino šiuos nesusipratimus ir konfliktines situacijas, kurios dabar nagrinėjamos teismuose, vyksta bylos dėl skirtingų teisės aktų aiškinimo. Mes, kaip geologai, matome kitaip, bet, žvelgiant grynai teisiškai, negalima sakyti, kad ir AAD nėra teisus. Kartu ieškome sprendimų ir jau keičiame savo

išteklų prabavimo tvarką, markšeiderinių darbų atlikimo taisykles, Žemės gelmių naudojimo planus. Turime sukurti visoms pusėms aiškų reguliavimą, kad neliktų vietos interpretacijoms. Jau radome sprendimus ir artimiausiu metu, tikiuosi, išspręsimė šią problemą, nes kasyba nėra vaistinė ir gamta nėra toks paprastas dalykas. Suprantu, kad nespecialistams sudėtinga įsivaizduoti, kaip gali būti padas, naudingųjų iškasenų klogo pakiluma ar dauba. Taip ir prasideda nesusikalbėjimas, nesupratimas, o baudos labai didelės, ir kai kurios įmonės, jei praloš bylas, turės bankrutuoti. Mūsų, geologų, misija – palaikyti valdymą, naudojimą, ekonominį naudingųjų iškasenų vystymo potencialą. Tai svarbu. O AM vizijoje, strategijoje ir gairėse pabrėžiamas išteklų saugojimas ateities kartoms. Šitaip kartais atsiduriame tokioje gana keblioje padėtyje: viena vertus, turėtume judėti į priekį, žinoma, paisydami visų poveikio aplinkai vertinimo procedūrų, ir mūsų, kaip geologų, atsakomybė yra šio sektoriaus plėtotė, kita vertus, tas palikimas ateities kartoms yra ne mūsų srities klausimai, matyt, ir paskatinantys tokius laikinus konfliktus. Ši problema bus išspręsta, nes sprendimai jau pakeliui.

Kas dabar konkrečiai stebi ir fiksuoja pažeidimus naftos verslovėse?

Kol kas tų pažeidimų nebuvo užfiksuota. Jų nebuvo nuo pat naftos verslovių darbo pradžios. Dabar, kaip jau minėjau, kontrolės funkcijas perima AAD. Tik vėlgi, neturint supratimo, neturint specialistų, kyla klausimas, ar tokia kontrolė gali būti efektyvi.

O karjeruose? Kas stebi, kad jų neatsirastų nelegaliai?

Gavybos kontrolę juose taip pat perima AAD. Čia tinka lygiai tas pats pastebėjimas, kaip ir aukščiau. Kyla klausimų dėl nelegalios kasybos: kodėl mūsų AAD nenorėtų atsiraitoti rankovių ir padirbėti? Dar 2014 m. LGT užsakytu parengta pažeistų žemių inventorizacijos ataskaita. Tai didžiulis veikalas, kuriame susisteminta informacija, sudarytas pažeistų žemių interaktyvus žemėlapis, jame

matyti ir nelegali kasyba. Buvo imti didesni nei 0,3 hektaro kasiniai, apskraidyta dronu, viskas suinventorizuota, sudėliota, pateikta ataskaita, informuoti tuometiniai regioniniai aplinkos apsaugos departamentai. Vis dėlto nematyti tolesnių aktyvių veiksmų. Aš ne kartą klausiau AAD vadovo, kodėl šioje srityje taip mažai matomo rezultato. Suprantu, kad tikrai lengva atvažiuoti ir patikrinti dirbantį ir leidimą turintį juridinį asmenį, kažką surasti. Nors tai ne mano kompetencija, vis dėlto manau, kad didesnės pajėgos turėtų būti metamos būtent šitam šešėliniam verslui, kuris, liaudiškai tariant, ir pjauna legaliai veikiančius karjerus bei juridinius asmenis. Tai labai negerai, šitos problemos turi būti sprendžiamos, tačiau pagyvėjimo šioje kontrolės dalyje nematau. Atsimenu, kai LGT dirbau 2008 m., man tekdavo pasalose sėdėti su tuometiniais Klaipėdos ekonominių nusikaltimų tyrimo policijos pareigūnais. Mes gaudėme netgi tuos, kurie kasė geriausią žvyrą ir smėlį kaip kūdras ir šitaip vykdavo nelegalią veiklą. Teko sudalyvauti bent 3–4 tokiose baudžiamosiose bylose. Šiuo metu nematau, kad AAD aktyviai vykdytų tokį procesą.

Dabar, kai kiekvienas ūkis, kiekvienas sodo sklypo savininkas gręžiasi savo gręžinį, stipriai didėja požeminių vandenų užteršimo ir tarp sluoksnių vandenų maišymosi rizika. Kas atsakingas už gręžinių kokybę, gręžinių sanitarinės apsaugos zonas, taikomų reikalavimų laikymąsi?

Tai kompleksinis dalykas – vandentiekis, nuotekos. Pagal visas konvencijas žmogus turi teisę turėti priėjimą prie vandens – gauti vandenį. Pats gręžinių gręžimas nėra negeras dalykas, tik labai svarbu, kas tai atlieka, kokie specialistai. Ar įmonės turi geologų ar hidrogeologų, ar tai patikimos įmonės? Tokie yra pagrindiniai klausimai.

Šiuo metu yra intencijos parengti taisykles dėl nelegalių gręžinių legalizavimo per tam tikrą laikotarpį. Tokios AM gairės. Suprantama, tai turi būti ganėtinai aiškus ir paprastas reguliavimas, neapsunkinantis žmonių, kad nereiktų slėpti gręžinių, nelegaliai jų gręžti. Kaip ir

bet kokioje ekonominėje veikloje, kartu tai ir žmonių sąmoningumo klausimas, nes žmogui neturėtų būti svarbu tik sutaupyti tą 21 procentą neturint nei garantijų, nei jokio aiškumo, ką gauna, nei kada tas grėžinys suges.

Pats grėžinys nėra potencialus, riziką užteršti požeminį vandenį didinantis veiksnys, jeigu jis įrengtas kompetentingos įmonės. Man nerimą labiau kelia nuotekų sistemos, įrengtos individualiuose sklypuose. Ar jų dugnas nekiauras? Šiuo požiriu yra rizika ir ji po truputį jau atsispindi nagrinėjant požeminio vandens kokybę – tokiose gyvenvietėse ištaisai fiksuojami teršalai. Manau, kad visų pirma reikia tvarkyti nuotekų sistemas.

Už grėžinių kokybę, taigi kartu ir už tarp-sluoksniinių vandenų nesimaišymą atsakingas tas, kas įrengia grėžinį. Reikia suprasti, kad prie kiekvieno įrengiamo grėžinio neįmanoma pastatyti prižiūrėtojo, tai vėlgi įmonių darbų kokybės problema. O tai lemia žmonės, specialistai – geologai, hidrogeologai, kurie išmano, ką daro. Savaimė suprantama, kai dirba kompetentinga įmonė, grėžinys bus įrengtas tvarkingai, vandeningi horizontai izoliuoti taip, kaip priklauso, ir jokio maišymosi nebus.

SAZ – grėžinių sanitarinės apsaugos zonos – šiuo metu yra VAZ – vandens, vandenviečių apsaugos zonos. Yra teisės aktai, o kai kurie iš jų yra nauji, atsiradę visiškai neseniai, įpareigoja tuos VAZ'us įtraukti į specialiąsias sąlygas, ir įrašyti į žemės savininko dokumentus. Norėdamas gauti leidimą, juridinis asmuo turės tuos VAZ'us vėlesniame etape įregistruoti. Kitu atveju, jei VAZ'ai bus neįregistruoti – o to priežiūrą vykdo AAD – tada už nesilaikymą teisės aktų įsijungs baudimo aparatas. Šiai dienai yra viskas reglamentuota ir teisės aktų privaloma laikytis.

Jūsų nuomone, koks turėtų būti LGT ir VU santykis? Ar jis tinkamas? Ar būtų galima glaudžiau bendradarbiauti? LGT nemokamai teiktų duomenis, įskaitant ir kerno peržiūrą, už tai gaudama apdorotą mokslinę informaciją ir išvadas...

Turiu pripažinti, kad dabar esu paniręs į administracinius reikalus, į įstaigos veiklos

sustygavimo administraciniu požiriu darbus, ir tai užtruks dar keletą mėnesių. Bendradarbiavimą su universitetu reikia plėtoti, nors iš tiesų dar ten su kolegomis nesilankiau. Kartais ten būnu, tačiau bendrų posėdžių, bendros įžvalgos kūrimo ar bendros veiklos dar nėra. Ateityje tikrai planuoju kalbėtis ir plėtoti bendradarbiavimo idėjas, įskaitant ir duomenų gavimą iš LGT, kokias paslaugas mes galėtume teikti ir kokiu keliu eiti. Šis klausimas laukia savo eilės.

Viena svarbiausių visų laikų LGT užduočių buvo geologinis kartografavimas. Koks jo prioritetas dabar? Kokia padėtis šioje srityje, įskaitant finansavimą?

Visi geologai sutiks, kad geologinis kartografavimas yra labai svarbus darbas, bet turime tikrai aiškiai suprasti ir parodyti visuomenei, kokia yra to kartografavimo pridėtinė vertė, t. y. koks gimsta produktas. Tai būtų nauda, nes visuomenė galėtų naudotis tais darbo vaisiais. Kartais užsibrėžiame kartografuoti per didelius plotus ir tai virsta amžiaus projektais. Turėtume koncentruotis ne į kiekybę, o į kokybę – aiškiai matyti, ką iš to gausime. Be abejo, neabejoju, tai reikia atlikti. Tam ir žengiame tuos žingsnius kokybės link – bandomė įsigyti techniką, kuri leistų atlikti techniniu aspektu kokybiškesnį kartografavimą. Labai norisi tiksliai užsibrėžti, kokį rezultatą gausime po metų (o ne metai po metų, kaip yra dabar) ir ką pateiksime visuomenei. Prioritetas išlieka svarbus, bet turime keisti požirį ir patį kartografavimo darbų vykdymą.

Ar LGT giluminiai tyrimai yra pakankamai gero lygio?

Kaip ir kartografavimo atveju, atsiremiamė į finansus, tiksliau, į didelius finansus. Suprantame, kad nuo sovietinių laikų niekas, išskyrus naftos bendroves, nei struktūrinių giliųjų, nei paieškinių grėžinių negręžia. Būkim atviri – šiuo metu valstybei tai ne pagal kišenę. Neturime tokių finansų. Giluminiai tyrimai, mano požiriu, svarbūs žiūrint į ateitį, stebint, kokios yra pasaulinės geoterminės

energijos, CO₂, helio, šilumos talpuminių savybių tendencijos... Ateityje tai bus labai svarbu, bet be išorinio finansavimo mes negalime atlikti tokių tyrimų.

Plėtojantis technologijoms geologinių duomenų gavimo ir geologinių tyrimų metodai, programinė ir kita įranga taip pat sparčiai tobulėja. Ar duomenų laikymas LGT duomenų bazėse ir jų prieiga analizei yra pakankamai gera?

Šiuo metu tai, ką mes turime pagal savo pajėgumus, yra pakankamai gero lygio. Suprantame, kad technologijos tobulėja tiesiog žaibiškai ir suspėti su jomis nėra lengva. Vėl iškyla finansavimo klausimas – turime atnaujinti tam tikras IT sistemas ir ta linkme dirbame, bet tai yra ilgalaikiai žingsniai, nes visą sistemą pakeisti tikrai nėra lengva ne tik finansine, bet ir kompetencijų, ir apskritai supratimo apie mūsų sritį prasme. Tai yra iššūkis ir tikslas suspėti su technologine raida, bet suspėti pasirenkant saugias, patikimas technologijas, kurios po dvejų ar trejų metų nebus visiškai bevertės.

Ar, Jūsų nuomone, LGT yra aprūpinta ganėtinai nauja ir visa reikiama programine įranga?

Be abejo, ne. Mums trūksta ir kompiuterių, ir programinės įrangos. Kita vertus, turime nemokamos, atviro kodo programinės įrangos. Pavyzdžiui, paprastai naudojames *MapInfo*, bet yra ir geras nemokamas produktas QGIS. Juo visada galime naudotis, tik reikia darbuotojus apmokyti ir pripratinti prie naujos sistemos. Tokius variantus nagrinėjame. Nors finansavimas nepakankamas, tai nedraudžia mums domėtis alternatyvomis ir jas įgyvendinti.

Nuolat atsinaujinant technologijoms reikia ir jas suprantančių darbuotojų. Kaip dažnai LGT geologai tobulina kvalifikaciją? Ar geologų kompetencija yra pakankama?

Kvalifikacijos klausimas labai aktualus. Europoje įprasta kas penkerius metus vos

ne darbą ar jo specifiką keisti. Šiais laikais žmogus turi nuolat tobulėti ir siekti žinių, o kartais ir pakeisti savo kvalifikaciją. Mano akimis žiūrint, LGT geologų kompetencija yra pakankama, tačiau kvalifikaciją reikia kelti kuo dažniau. Puikiai suprantu, kad be kvalifikacijos tobulinimo LGT, kaip įstaigos, perspektyvos niūrios. Šiuo klausimu dirbame, organizuojame tam tikrus nemokamus kursus, ieškome progų ir galimybių sudalyvauti patirdami kuo mažiau išlaidų. Nemažai darbuotojų savo kvalifikaciją kelia dalyvaujant europiniuose projektuose. Vadovus skatiname įtraukti jaunąją kartą, sudaryti galimybes jiems dalyvauti šitokiuose projektuose. Manau, kad tokie projektai labai padeda tobulinti kvalifikaciją.

Taigi vienas iš prioritetų – kelti darbuotojų kvalifikaciją. Tam, žinoma, reikia ieškoti ir ieškoma finansinių išteklių.

Nors susiklosčius „virusinei“ situacijai svarbūs klausimai tarsi nuėjo į antrą planą, vis dėlto ką manote apie klimato kaitą?

Gyvename atšilimo laikotarpiu... Mūsų, geologų, supratimu, tie masteliai yra kitojie – milijonas metų ar šen, ar ten...

Asmeniškai man klimato kaita yra svarbi ir neabejoju, kad žmogus prie to prisideda. Tai rodo faktai. Kita vertus, gamta irgi nesnaudžia: miškų gaisrai, ugnikalnių išsiveržimai – suprantame, kokie CO₂ kiekiai patenka į aplinką. Klimato kaitos klausimas labai svarbus, žmonėms ir visai žmonijai reikia ieškoti sprendimo, tik visi turime suprasti, kad nebus radikalių ar greitų pokyčių. Naftos gavyba palaipsniui mažės, kol atsiras alternatyvos, o tai gali trukti dešimtmečius. Iki tol, matyt, poslinkių nebus. Kalbėdami apie elektrą ir elektrinius automobilius, turime žvelgti į visą gamybos grandinę: kiek CO₂ išsiskiria gaminant tokius automobilius, kaip teršiama gamta dėl ličio baterijų naudojimo. Juk Pietų Amerikoje išgaunant tuos elementus išdžiūsta ežerai... Taigi ir elektromobilis nėra labai netaršus. Matyt, šie dalykai bus kompleksiskai sprendžiami ir turbūt dar labai negreitai turėsime tikrai gryną, švarią

energiją. O kad reikia eiti tuo keliu, abejonių nekyla.

Ką manote apie CO₂ laidojimą buvuose naftos telkiniuose, įskaitant vykdomą pagerintą naftos išgavimą (angl. *enhanced oil recovery*)?

Aš manau, kad tai nieko naujo. JAV ši technologija gavybai pagerinti naudojama jau kelis dešimtmečius. Jeigu pas mus būtų taikomi tokie gavimo būdai, tai tikrai sveikčiau, būtų vienas žingsnis į priekį. Suprantama, sausumoje mūsų naftos išteklių faktiškai baigiasi. Ir ne už kalnų tas laikotarpis, kai turėsime jeigu ne sustojusį, tai tikrai smarkiai apstojusį naftos sektorių. Atvirai sakant, tai jaučiama ir dabar. Gal dar yra tam tikros galimybės jūroje, bet kyla daug politinių aspektų. O sausumoje taikyti kelių dešimtmečių senumo technologiją, kuri yra efektyvi, manau, būtų visai protingas sprendimas.

Pagal mūsų Žemės gelmių įstatymą CO₂ laidojimas yra uždraustas, bet, manau, čia buvo užlipta ant to paties grėblio, kaip ir skalūnų dujų atveju, – neišsiaiškinus nei potencialo, nei galimybių, neatlikus nė vieno tyrimo, neišgręžus nė vieno gręžinio. Ir mes save taip apribojome.

Manau, reikėtų peržiūrėti Europos Komisijos informaciją dėl CO₂ laidojimo ir kitų šalių patirtį. Pvz., Vokietija, Danija, kurios net neketina laidoti, atliko namų darbus. Vykstant kelis projektus buvo suleistas tam tikras CO₂ kiekis – pagal CO₂ direktyvą leidžiama iki 1 000 tonų. Tada atliktas vertinimas. Vokiečiai pasakė: „80 proc. Vokietijos teritorijos tikrai neeisime laidoti CO₂.“ Taigi padarę namų darbus įsivertino, kiek jie galėtų laidoti.

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad CO₂ laidojimo Žemės gelmėse technologija yra perinamojo laikotarpio technologija. Ji leis iš esmės mažinti CO₂ kiekį kelis dešimtmečius. Šalys įsivertino savo potencialą, sprendimas

leisti ar neleisti priklauso jų kompetencijai, taigi viską lems poreikis. O kokių keliu mes nuėjome? Iš karto uždraudėme. Nepadarėme jokių tyrimų, juolab kad, matyt, buvo galima gauti finansavimą, nes Europos Sąjunga skatino ir visa teisinė bazė tai užtikrino. Juk tyrimų atlikimas neįpareigoja kažką daryti, saugoti ar iškart laidoti. Tiesiog reikia įsivertinti. Deja, šis klausimas kuriam laikui išsemtas, bet liūdina tai, kad nemokame žvelgti šiek tiek plačiau ir tiesiog nevertiname savo galimybių.

PABAIGOS ŽODIS

Patys suprantame, kad esant dabartiniams atlyginimams specialistus LGT išlaikyti sunku. O LGT, kaip jau minėjau pradžioje, turi būti patrauklus darbdavys. Todėl ji, kaip ir visas viešasis sektorius, turi keistis.

LGT turi optimizuotis, eiti kokybės link, sudaryti palankias sąlygas privačiam sektoriui plėtotis. Juk Valstybės tarnybos įstatyme aiškiai pasakyta, kas yra valstybės tarnautojas – jis turi tarnauti visuomenei. Taigi mes turime tarnauti, turime sudaryti sąlygas, klausyti, bendradarbiauti, rasti bendrą kelią ir, kaip visuomenė, eiti bendro tikslo link. O bendras tikslas yra mūsų valstybės raida, ir ne tik ekonominis tobulėjimas, bet ir gero klimato šalyje užtikrinimas. Mes esame už tai atsakingi. Aš tikrai dėsiu visas pastangas, kad mano šūkis „Atvira, skaidri, moderni ir kompetentinga institucija Žemės gelmių valdymo srityje“ virstų realybe. Žinoma, viliuosi sulaukti savo kolegų pagalbos ir tikiuosi, kad per tuos penkerius metus man pavyks įgyvendinti užsibrėžtas idėjas. Taip LGT dar labiau sustiprės, bus patrauklesnis darbdavys, pritrauks daugiau jaunų žmonių. Galės efektyviai, greitai ir sklandžiai vykdyti savo funkcijas. Bus matoma, svarbi ir, svarbiausia, darniai bendradarbiaujanti su visa geologine visuomene.

GA redakcija nuoširdžiai dėkoja naujam LGT direktoriui Giedriui Giparui už atsakymus, linki jam ištvermės ir užsispyrimo siekiant tikslų, o geologų bendruomenę kviečiame prisidėti teikiant pasiūlymus, rengiant diskusijas, kaip gerinti vieną iš Lietuvos geologijos kertinių sričių.